

Jerzy
ŻURAWSKI
Małgorzata
FEDORCZUK-
-CISAK

Strategia renowacji cz. 1 w obiektach zabytkowych

Zmiany jakości powietrza oraz zmiany klimatyczne są efektem m.in. niskiej emisji oraz emisji gazów cieplarnianych. Postępujące zanieczyszczenie powietrza ma realny wpływ na codzienne życie obywateli i funkcjonowanie gospodarki. Zjawiska takie jak: susze, nawalne deszcze i porywiste wiatry zaczęły przybierać coraz bardziej ekstremalne wartości.

W listopadzie 2016 r. został przez Komisję Europejską ogłoszony dokument „Czyste powietrze dla Europejczyków”, który można uznać za formalny początek transformacji energetycznej w Unii Europejskiej. W grudniu 2019 r. Komisja Europejska przedstawiła program „Europejski zielony ład” (Green deal) dla UE. Aby stać się neutralnym dla klimatu, Europa, a zatem i Polska, musi osiągnąć zerową emisję netto takich gazów cieplarnianych jak dwutlenek węgla i metan. Zdaniem wielu ekspertów tylko w ten sposób uda się ograniczyć globalne ocieplenie do poziomu znacznie poniżej 2°C i uniknąć katastrofalnej w konsekwencjach zmiany klimatu. Wymaga to jednak przeprowadzenia dogłębnej przemiany wszystkich sektorów gospodarczych i całych społeczeństw. Aby zrealizować cel osiągnięcia „równowagi pomiędzy antropogenicznymi

emisjami ze źródeł a ich usuwaniem przez pochłanianie gazów cieplarnianych”, to jest równowagi pomiędzy emisją gazów cieplarnianych a ich pochłanianiem (w procesach naturalnych) potrzeba zdecydowanych działań na wielu polach. Osiągnięcie celów Unii w dziedzinie energii i klimatu musi być powiązane z wysiłkami na rzecz renowacji zasobów budowlanych. W obszarze tym, ze względu na olbrzymie zużycie energii, istnieją duże możliwości jej oszczędności, ale wymaga to priorytetowego potraktowania efektywności energetycznej również w budynkach zabytkowych. Przyjęto zatem zasadę: „efektywność energetyczna przede wszystkim” oraz konieczność dalszego rozwijania odnawialnych źródeł energii (OZE).

Kraje UE zobowiązały się osiągnąć „neutralność klimatyczną” do roku 2050. Aby

zrealizować cel osiągnięcia „równowagi” pomiędzy emisją gazów cieplarnianych a ich pochłanianiem wymagane jest podjęcie wysiłków na rzecz renowacji zasobów budowlanych. Zgodnie z szacunkami Komisji Europejskiej przywoływanymi w komunikacie „Fala renowacji” w UE co roku podlega renowacji ok. 11% budynków, a wskaźnik renowacji ukierunkowanej na poprawę efektywności energetycznej budynków wynosi jedynie 1%. W budownictwie, ze względu na olbrzymie zużycie energii, istnieją duże możliwości jej oszczędności. Głównymi „polami” przeciwdziałania negatywnym zmianom klimatu w budownictwie jest:

- przede wszystkim poprawa efektywności energetycznej,
- uniezależnienie się od zewnętrznych nośników energii,
- zamiana paliw kopalnych energią pozyskaną z odnawialnych źródeł energii (OZE),
- dekarbonizacja w obszarze jej zasobów budowlanych,
- rozwijanie odnawialnych źródeł energii (AZE i OZE).

Działania te nazwano głęboką termomodernizacją (energetyczną) zasobów budowlanych.

W związku z powyższym Rząd Polski opracował i przyjął 9 lutego 2022 r. *Długoterminową strategię renowacji budynków*. Polskie budynki w okresie 2022–2050 powinny zostać zmodernizowane w sposób spójny z transformacją w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie. Strategia renowacji zawiera rekomendowany scenariusz wielkoskalowej i głębokiej termomodernizacji zasobów budowlanych w Polsce do 2050 r. Strategia obejmie również termomodernizację budynków podlegających ochronie konserwatora zabytków.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 2187 z późn. zmianami) zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły będące dziełem człowieka albo związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Termomodernizacja obiektów „zabytkowych” jest ważnym zagadnieniem. Wykonana w sposób wadliwy lub nieprzemyślany, bez uwzględnienia wymogów konserwatorskich może doprowadzić do zniszczenia wyglądu zabytku, przyspieszonej degradacji jego substancji oraz narazić właściciela na wysokie koszty naprawy, powstałe w efekcie uszkodzeń. Zaniechanie działań na rzecz poprawy efektywności na pewno doprowadzi do radykalnego wzrostu kosztów eksploatacyjnych niemożliwych dla aktualnych użytkowników, spalanie niskiej jakości energetycznej,

a oddziałujących w agresywny sposób na środowisko naturalne. Niedogrzewanie pomieszczeń bądź przerwa w eksploatacji przyspieszy degradację budynków. Z przyczyn energetycznych, ekologicznych i ekonomicznych termomodernizacja głęboka budynków zabytkowych jest niezbędna. Potrzeba więc nowych technologii pozwalających oszczędzać energię i chronić środowisko, które jednocześnie pozwolą na zachowanie zabytkowego charakteru nieruchomości.

Decyzja o wykonaniu termomodernizacji i wyborze technologii powinna być poprzedzona szczegółową analizą, obejmującą m.in. audyt energetyczny, istniejące i projektowane rozwiązania architektoniczne, konstrukcyjne oraz stan zachowania obiektu, a także zmianę warunków klimatycznych w jego wnętrzach.

Zgodnie z zasadami ochrony konserwatorskiej wszelkie działania inwestycyjne należy podporządkować zasadzie maksymalnego poszanowania pierwotnej substancji oraz oryginalnych elementów wystroju i wyposażenia budynku historycznego.

W przypadku budynków zabytkowych najczęściej stosowane przedsięwzięcia termomodernizacyjne to:

- ocieplenie dachu i stropu nad ostatnią kondygnacją,
- izolacja cieplna i przeciwwilgotnościowa piwnic lub ocieplenie podłogi na gruncie,
- wymiana stolarki okiennej, rzadko stolarki drzwiowej,
- likwidacja mostków termicznych,
- użycie specjalnych tynków termomodernizacyjnych,
- zastosowanie wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,
- modernizacja instalacji wewnętrznych z użyciem energii ze źródeł odnawialnych (pomp ciepła, kolektorów słonecznych czy ogniw fotowoltaicznych),
- docieplanie ścian zewnętrznych budynku od wewnątrz.

Stosowane przez uczestników procesu inwestycyjnego pojęcia takie jak: zabytek, remont, utrzymanie, termomodernizacja, renowacja, rewitalizacja... są często rozumiane w sposób bardzo uproszczony, a czasami używamy ich błędnie.

Jerzy Żurawski

Dolnośląska Agencja Energii i Środowiska

Małgorzata Fedorczyk-Cisak

Politechnika Krakowska